

Književna poročila.

Dr. Ludwig Altmann: *Die Fruchtabtreibung.* Wien, 1926 Hölder-Pichler-Tempsky A. G. Str. 39.

Poleti 1926 so pričeli trije docenti dunajske univerze (Herschmann, Köppler in Neureiter) izdajati razprave iz juristično-medicinskega mejnega okoliša; prva teh razprav je navedena brošura znanega odličnega sodnika Altmanna, predsednika kazenskega sodišča na Dunaju. Svoje misli razvija strogo logično, pričeni z razpravljanjem, kaj naj velja za zaščiteno pravno dobroto, ko je govor o kaznivosti prostovoljne odprave telesnega ploda. Odločno odklanja populacijski interes države kot pravno dobroto in izvaja, da ima zaplodek kot tak pravico na zaščito bodočega življenja. Socijalno indikacijo kot vzrok za dovolitev odprave ploda odklanja takisto in jo označuje tako, da bi bila v bistvu enaka zahtevi, naj »se kratkomalo ubije, kar ne prinese na svet s seboj sredstev, ki so potrebna za življenje«. Medicinsko indikacijo priznava za upravičen vzrok odprave telesnega ploda. V drugem poglavju se peča avtor z zakonitimi določili veljajočega in bodočega prava, v tretjem obravnava »sodobna določila«: indicirano prekinitev nosečnosti, povzročeno od osebe, ki ni zdravnik, hvalisanje abortivnih sredstev v oznanilih in dolžnost zdravnikov ter ostalega sanitetnega osebja glede naznanitve sumljivih smrtnih slučajev. V končnih predlogih se izreka za teze: Človeški zarodek je od trenutka zaploditve živo bitje in se mora ščititi zoper prostovoljno usmritev. Materino življenje in zdravje je v primeri z življenjem zaplodka vedno višja pravna dobrina. Medicinska indikacija upravičuje odpravo telesnega ploda, evgenetična pa se sme priznati šele tedaj, kadar bodo »ustrezajoči naravni zakoni v toliko raziskani, da bo možna določna prognoza«. Socijalna indikacija je zavrgljiva. Sterilizacija oseb, od katerih je pričakovati zaroda manjše vrednosti, se sme priporočati. Kazniva odprava telesnega ploda naj se uvrsti po pravilu med pregreške, le težji primeri naj bodo označeni za hudodelstva. Zabraniti je naznanjanje abortivnih sredstev, pa ponujanje pomoči za odpravo telesnega ploda.

V splošnem so vsa izvajanja Altmannova po našem mnenju pravilna. Naš osnutek za edinstveni kazenski zakonik naj bi se v dvanajstih uri revidiral v smislu njegovih tez; sedanja določila so mu še preohlapna. Medicinci sami bi se morali zanje lepo zahvaliti, kajti značijo se za nje po našem prepričanju kot privilegium — odiosum.

Dr. Metod Dolenc.

Heinrich Felix Schmid: *Die Burgbezirksverfassung bei den slavischen Völkern in ihrer Bedeutung für die Geschichte ihrer Siedlung und ihrer staatlichen Organisation. Sonderabdruck aus «Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven», N. F. Band II, Heft II; Priebatsch's Verlagsbuchhandlung, Breslau. Str. 81—132.*

Pisatelj naznanjene razprave je vseučilišni profesor v Gradcu in kot tak naslednik Kreka, Murka, Nahtigala itd. Pri razmotrivanju o ustroju »grajskih okrajev« (Burgbezirk), izhaja iz novejših nemških raziskavanj o tem predmetu, za Slovane pa ne misli samo na grajske okraje (Burgbezirke), ampak tudi še na druge slične organizacijske jedinice, ki sicer nimajo pravega stika z gradovi, pa vendar utegnejo imeti pomen za zgodovino naselbin in za nastanek državnih tvorb. Pri Slovanih pred zgodovinske dobe so našli arheologi mnogo grajskih okopov ali, kar bo pač bolje izraženo, taborišč. O pomenu teh se pisatelj pridružuje mnenju, da so služili edino le vojaški obrambi. Za začetek in potek zgodovinske dobe pa loči pisatelj svoja razmotrivanja na tri dele, namreč na območje južnih, zapadnih in vzhodnih Slovanov. Naj samo čisto na kratko navezam demo v tem pogledu dve tri misli, ki jih navaja pisatelj med obilico drugih. Pri Jugoslovanih ni moči smatrati za dokazano, da so bili »okraj« (»oblasti« = »gau«) in plemena istovetna ali da je župan enak starešini plemena. Jugoslovanski »okraj« (oblast) je tvorilo izvestno število bratstev, s starešino bratstva na čelu; iz teh starešin je vzniknil župan kot okrajni oblastnik, bržčas že ob času, ko stopijo Jugoslovani v zgodovino. Glede nas Slovencev tega mnenja za srednji vek po pravici sploh ni mogel izraziti, kajti ta naša zgodovina je še premalo obdelana. Šele v novem veku pride pri Slovencih do organizacije po selih, večah, vnoških, gorskih okoliših, vendar le v ozkih sponah zavisnosti od fevdnih gospodov. Za Čeha pravi pisatelj, da je značilno nedostajanje neposredne zveze med razdelbo dežele in zgodovino naselitve; manjše, prvotnim naselbinskim žariščem ustvarjajoče teritorialne zveze stopijo docela v ozadje. Poljaki so poznali malo upravno jedinico »opole«, ki je imela dolžnost, porazdeljevati javne davščine in skrbeti za njih oddajo. Pri Rusih pa je bila značilna mala samoupravna jedinica »volost«, pri Rdečih Rusih pa pade kmetiška samoupravna jedinica od vodje stotnije — na vaškega uradnika, od vodje desetnije na vaškega slugo. Tudi »volost« dobi sčasoma glavno funkcijo porazdelitve javnih davščin; kjer odpade še ta, izgine tudi njen ustavnopravni pomen. Vojaških funkcij sploh ni imela, za izvrševanje pravosodja so bili poklicani drugačni okraji. Ni pa jasno, ali so te »volosti« v organični zvezi z gradovi, ki so morali v pradednih časih liki mreže objemati naselbine vzhodnih Slovanov.

Po obširnem, na ogromni literarni kritični aparatu oprtem podrobnem razpravljanju o grajskih okrajih in njih pomenu za ustavno organizacijo pride pisatelj do zelo zanimivih skupnih zaključkov. Naj tu le naznačimo smeri, v katerih se gibljejo. Glede županij, opol in volosti ni, da bi morale imeti svoje središče v gradovih, odnosno, kakor bi mi rekli, taboriščih. In vendar so bili gradovi (taborišča) na izvestni stopnji prosvetnega razvoja naravno središče teritorialne zveze: Gosta mreža gradov (taborišč), je morala pokrivati celokupno naselniško okrožje Slovanov, pa najsi so služili pojedinim zvezam rodov (Sippenverbände) ali pa teritorialno določenim jednotam. Kjer so postale naselniške zveze (Siedlungs-

verbände) na tej razvojni stopnji nositeljce državnih tvorb kot pri Srbih in Hrvatih, nastali so v njih župni ustroji. Ker pa je država premagala stremljenja teh malih zvez po samostojnosti, izbirala je med gradovi (taborišči) in napravila nekaj izmed njih za oporišča svoje uprave. Na ta način je nastal tip zapadnoslovanske kastelanske organizacije. Na slovanskem vzhodu se država ni posluževala teh gradov, težišče za življenje celih skupin malih zvez je prišlo v mesta, nastali so — ne grajski — ampak mestni okraji. Pri nadaljnem razvoju izgubi grad sploh sposobnost biti zvezi središče ali upravni sedež, — nadomesté ga tržišča, mesta.

Schmid poudarja, da treba celokupni evropski vzhod in njegovo prosvetno obiležje premotriti kot jednoto, ako se hoče silno težavno delo opraviti: smiselno rekonstruirati nekdanjo slovansko kulturo in ustanoviti primerjalno slovansko pravno in ustavno zgodovino, ki nam bo šele omogočila, da uvrstimo historijsko utemeljene slovanske države in narode v evropski svet. Zaključuje pa s pozivom na nemško vedo, da naj sodeluje pri tem delu, za kar da govori predvsem naloga, ki ji pripada kot čuvarici ostankov kulture onih slovanskih plemen in narodnih drobcev, katerih dedščino je nastopil nemški narodni živelj na danes vzhodno-nemški zemlji.

Iz ogromnega materiala, ki ga v visoko znanstveni predelavi nudi naznanjena monografija, smo izluščili mrvico problemov, iz katerih naj se razvidi zanimivost in pomembnost Schmidovih izvajanj za — nas. Sotrudništvo nemških učenjakov pri odkrivanju slovanske pravne in socialne prazgodovine ter stare zgodovine je pač sad preorientacije, nastale po dejstvu, da so po svetovni vojni vznikle nove samostojne slovanske države. Še prav posebno razveseljiv moment pa je za nas, da ima pisatelj Schmid svoj sedANJI delokrog tako blizu Jugoslovčanov. Zatorej pač ne bo neopravičena nada, da bo posvečal svoja znanstvena raziskovanja tudi nadalje še Jugoslovčanom in nam podal še obilo novih razkritij.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Adolf Lenz: Grundriß der Kriminalbiologie. Werden und Wesen der Persönlichkeit des Täters nach Untersuchungen an Sträflingen. Mit 51 Textabbildungen. Wien, Verlag von Julius Springer 1927; str. X + 252.

Naslednik velikega kriminalnega psihologa Hansa Grossa, ki je kot prvi zasnoval poseben kriminalistični institut na vseučilišču v Gradcu, je bil Adolf Lenz, ki je pričeto delo nadaljeval v smeri izpopolnitve kriminalnih pomožnih ved. V prikazanem delu zazremo plodove njegovega dela: Napisal nam je temeljni načrt kriminalne biologije. Ta najmlajša izmed kriminalnopravnih pomožnih ved se ne bavi več samo s psihologičnimi pojavi, ampak poleg tega tudi še s telesnimi vplivi na delovanje zločinov. Adolf Lenz proučuje živ material po kaznilnicah in postavlja svoje kriminalnobiologične »diagnoze«. Preden pride do teh, razgleda se po vidikih, ki naj prihajajo od vsega početka v poštev. On podaja predvsem nauke o osebnosti, kakor jih vsebujejo filozofija, medicina in jurisprudenca ter jih skuša sistematično zgraditi

in upotrebiti na hudodelce. Če sledimo izvajanjem pisatelja pri razlagi osebnosti glede postanka, bistva, okoline, dalje njegovim opazovanjem glede zločina z vsemi podrobnostmi o razmerju med zločincem kot osebo in med kaznivim dejanjem pred storitvijo, med njo in po nji, potem porečemo, da je pisateljeva metoda pravilna ter zelo poučna. Ko pa čitamo poglavja o tipih (biološko-dispozitivnih in strukturnih), dalje o tipičnih strukturah, nam marsikrat roka nekako uide, da napravimo ob strani — velik vprašaj. Mnogo je resničnega, znanstveno-precizno povedanega v teh izvajanjih, ali prilično več pa je opazovanj in tipiziranj, kjer se nam spričo zabrisanosti mej glede pomena izvestnih osebnih lastnosti porajajo dvomi o absolutni pravilnosti izvajanj.

Adolf Lenz opira sicer svoje trditve na primere iz praktičnega življenja. Ali, žal, baš izbrani primeri niso vselej za dotične teze nujno sklepni. Pisatelj je menda to sam čutil, ker je zapisal v uvodu knjige, da se razčlenitev in zgradba osebnosti v knjigi ne da tako nazorno pred očiti nego na živem zločincu samem. Kakor vemo iz spisov, ki jih Adolf Lenz citira, daje on v svojem kriminalnobiološkem seminarju tudi priliko, da člani tega seminarja vidijo zločince osebno in na njem študirajo kriminalnobiološke pojave. Da, celó to priliko naj imajo, da sami eksplorirajo zločince. Mi smo se že v »Slovenskem Pravniku« l. 1926, str. 202 izrekli zoper to metodo pouka. Glede zunanjih razlogov se sklicujemo na tam povedano. Poleg tega pa je uvaževati nevarnost, da zaidejo mladi juristi na kriva pota. Njihove presoje bodo skoro vedno čisto določne, sklicevale se bodo prav lahko na avtoriteto knjige Adolfa Lenza. Ali v resnici bo marsikatera ugotovitev — šepala na obeh nogah. Vsako tipiziranje je gledano iz subjektivnega stališča. Spomnimo se le mnenj prvovrstnih psihiatrov. Kako diametralno gredo vsaksebi v ocenjevanju bolne duše, dasi je v psihiatriji že mnogokaj ustaljenega. Koliko težja bi bila razlaga delovanja nepatološkega individua, ki se kreče v mejah banalne vsakdanjosti.

S temi pripombami pa nikakor nočemo odklanjati pomembnost kriminalnobiološkega učenika vobče. Čvrsto smo prepričani, da je Lenzova knjiga potrebna in kot izborna delo mejnik za bodoča raziskavanja. Ž njo je ustvarjen znanstven temelj za nadaljnji razvoj kriminalne biologije. Toda ob nepreračunljivosti človeške narave, poosebljene v večmilijonskih individujih, bi bilo treba vedno poudarjati, da ostro začrtanih diagnoz še ne smemo staviti. Radi tega delo kriminalne biologije, sociologije in penologije seveda nikakor ne bo neplodno. Kot znanstvena podlaga kriminalne politike je za bodočo zakonodavstvo glede borbe zoper zločince neprecenljive važnosti.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Hugo Sperber: Die Lüge im Strafrecht. Wien, Leipzig 1927 Verlagsanstalt Dr. Zahn und Dr. Diamant. Str. 63. Cena 2 S 56 gr.

Pod navedenim enotnim naslovom je nanizanih šestero člankov. Prvi je naslovljen tako kot knjižica sama. Laž je, da zaprtega obdolženca preiskovalni sodnik že prvič »zaslišuje«. Laž, da je preiskovalni sodnik

res sodnik, on je le voditelj preiskave, kakor jo hoče imeti državni pravdnik. Laž je, da ima obdolženec pravico posluževati se zagovornika v svojo obrambo med preiskavo. Laž je (to velja seveda za razmere v Nemški Avstriji), da lajiški sodniki na glavni razpravi »sodiijo« kot večniki; v resnici so le pokorni sluge poklicnih sodnikov-tovarišev. Laž je, da more predsednik porotnega sodišča dati objektivni resumé. Gorostasna laž je slednjič, da odloča kasacijska instanca o krivdi; o tem vprašanju se sme govoriti na kasacijski razpravi le tako, »kot v višji deklinški šoli o seksualnih vprašanjih, namreč samo z namigavanjem« (str. 18). Proč z lažjo! Takšne so avtorjeve misli, — seveda ne povedo scienti nil novi. Pretirava se lahko vse, predlogov za zboljšanje pa avtor ni navedel. Mi vemo, kaj je potrebno: Dobrega praktičnega zakona, pa dobrih, neodvisnih sodnikov.

V drugem članku »Richter und Strafkarte« premleva avtor stare misli, pravi pa med drugim, da je napak dati za rehabilitacijo daljše roke kot za zastaranje, češ, če »se zna ovajenec preganjanju odtegovati, pa mu pridejo v dobro krajše zastaralne dobe« (str. 25). To pa je nesmisel. Kajti, če je storilec poznan, mu norme in roki o zastaranju ne pomagajo ničesar, kakor hitro preiskovalni sodnik postopa po zakonu; če pa ni znan, pa tudi rehabilitiranja ni treba. Naslednje razpravice (»Das Verbrechenproblem im Lichte der Individualpsychologie«, »Die Vergeltung«, »Grenzen des Strafrechtes«) se bavijo z nekakšno novo orientacijo kazenskega prava na podlagi individualne psihologije: morda so najznačilnejše teze tega pisatelja, a) da je vsako osvetovalno kazensko pravo prestrogo, da pa s tem vendar ne bi hotel pojma povračila (osvete) iz kazenskega prava izbacniti; b) da so očuvalna sredstva v resnici samo — neprimerne poostritve kazni. V članku »Kleine Sünder, große Dulder« se bori zopeto, da pridejo večkrat predkaznovani zločinci pred večniško sodišče, neoporečeni pa pred sodnika-poedinca. Izguba neoporečenosti da je veliko težje vprašanje, baš pri rešitvi tega vprašanja pa kolegialnega posvetovanja sodnikov ni. (»Mit einem Wort, unsere Gesellschaft setzt eine Prämie moralischer Natur aufs Nichterwischtwerden«, (Str. 50).

Sperber hoče biti za vsako ceno originalen, duhovit, pa je pri tem precej površen. Dobil bo temu primerno čitateljstvo. Če se pa sklicuje slednjič tudi na Tolstega tezo, »Ne sodite, da ne boste sojeni«, prehaja iz realnih tal življenja in njegovih praktičnih potreb v meglene sfere »nadljudi«, ki jih na tem svetu še ni.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Frant: Čáda: Pečetidla českých mest a obcí v archivu národního musea v Praze. Se 4 tabulkami. Praha, Nakladem vlastním. 1927. Str. 44 a.

O pomenu pečatil za občo zgodovino ni da bi razpravljali. Pa tudi za pravno zgodovino nudijo nepobitne opore za razlago marsikakšnega problema. Sgrafistika je in mora ostati pomožna veda pravne zgodovine. Prikazana razprava priča o globokem razumevanju te moderne panoge pravne zgodovine med Čehi. Prof. Čáda (Brno) je opisal od vseh pečatil, ki tvorijo lepo in obsežno zbirko v praškem narodnem muzeju, za enkrat

le ona, ki so služila v porabo mestom in občinam. Vseh je 101. Opisi so vseskozi strogo na znanstveni višini. Slike (31) pečatnih odtiskov in pečatil naravnost krasne. Če bo pisatelj svoje delo nadaljeval glede plemenitnikov, ustanov itd. dobe Čehi sgrafistično remek-delo. Te vrstice naj bi dale pobudo, da bi se našim zbirkam pečatil in pečatov posvetilo tudi več znanstvene pažnje. Bil bi že čas, da bi se izdal vsaj seznam vseh pečatil in pečatov, ki se nahajajo raztreseni v javnih zbirkah in privatni posesti. Društvo za zgodovino in narodopisje (Maribor) bi gotovo rado dalo takemu seznamu prostora v svojem časopisu. **Dr. Metod Dolenc.**

Prof. dr. Milorad Stražnický: Predavanja iz trgovačkega prava. Drugo prerađeno i popunjeno izdanje, štampano kao rukopis. Zagreb 1926. 139 str.

Že samo dejstvo, da je knjiga v kratkem času dosegla drugo izdajo, dokazuje njeno vrednost. Obdelana ni v nji samo snov hrv.-ogr. trg. zakonika s postranskimi zakoni, nego tudi snov domačih poprevratnih zakonov in na vseh količkah važnejših mestih opozarja avtor tudi na bivše avstrijske, v Sloveniji in Dalmaciji veljavne zakone, navajajoč njihovo najbistvenejšo vsebino, in na bosanski trg. zak.

Razdelitev snovi je taka: Uvod vsebuje pojem, zgodovino, kodifikacijo, vire in literaturo trg. prava, pojem trg. stvari. Prvi del se bavi z osebami trg. prava: trgovec, firma (žig, vzorec, nečedna tekma), trg. registri, trg. naselbina, trg. knjige, pooblastila, pomočniki (tudi naš zak. iz l. 1910), trg. društva (vsaka oblika posebej, ne sinoptično, kakor bi se meni za pouk videlo bolje, ker se tako dijaku jasnejše pokažejo osnovne razlike); deln. regulativ je uporabljen, tudi družba z om. zav. in tajna družba sta kratko obdelani. V drugem delu se razpravlja o predmetih trg. prometa in njihovem pravu: blago sploh (stvarno pravo) in vrednotnice. Tretji del obravnava trg. obligacijsko pravo, všteti, po hrv.-ogr. trg. zakonu, mešetarske, skladiščne, založniške in zavarovalne posle; da se pisatelj pri poslednjih ni bavil tudi z našim zakonom o zavarovalni pogodbi, je sicer škoda, toda spričo velikih razlik in obsežnosti našega zakona razumljivo.

Razume se, da se pisatelj na tako omejenem prostoru ni mogel lotiti vseh podrobnosti in tudi ne svojih trditev na široko utemeljevati, spornih vprašanj ne izčrpno razmotrivati, toda vse bistveno je povedano, dikcija je jasna, mesta zakonov so navedena, najvažnejša literatura — za nas zlasti Staub-Pisko, Randa, Canstein, tudi Pisko — so citirani, sporna vprašanja so vsaj kot taka naglašena. Tako je knjiga uporabna ne samo za dijake zagrebške in naše univerze, nego tudi za naše, hrvatske (vojvodinske) in bosanske praktike, ki često potrebujejo brze informacije zlasti o razlikah med našim in hrv.-ogr. in bos. trg. pravom.

Seveda treba pomniti: knjiga je zgoščen izvleček iz predavanj, izvrsten repetitorij za dijaka, ki je predavanja res poslušal, nima pa namena, nadomestiti predavanja. Jasno je tudi, da sodniku in odvetniku ne nadomesti obširnih, zlasti z judikaturro podrobno bavečih se kome-

tarjev. Naš dijak in praktik tudi ne bosta smela prezreti, da je zlasti III. novela k o. d. z. prej s hrvatskim skupno obče državljansko pravo v nekaterih za trg. pravo važnih poglavij znatno izpremenila.

Neizogibno je, da se v nekaterih spornih vprašanjih ne strinjam povsem s pisateljem. Omenil bi le par točk: Str. 7: v Prekmurju velja danes naš, t. j. bivši avstr. trg. zak. — Str. 8: ne upal bi se trditi, da so norme srb. trg. zak. v glavnem prevzete po nemškem meničnem redu, obratno, to velja samo za poedine norme, sistem je francoski. — Str. 23: trditev, da je treba možovo pritrdilo, da je njegova soproga trgovka, v dvomu smatrati za nepreklicno, nasprotuje duhu zakona, de lege ferenda bi kazalo urediti drugače. — Str. 24. Izrek, da more pri nas deln. družba postati trgovec samo s privolitvijo države, je resničen, toda zavaja v — nepravilno — misel, da pri nas more d. d. pravno nastati brez koncesije, če ji predmet poslovanja niso trg. posli. — Str. 25: fujaker kot tak pri nas ni niti mali trgovec, ker se bavi s prevozom oseb na drobno, glej str. 288. — Str. 27. Za naše pravno področje ni moči trditi, »da je samo onaj trgovec, koji je registrirao svoju tvrtku, dionikom onih prava, što ih u korist trgovca daje zakon.« Mislím, da je to preveč rečeno tudi za hrv.-ogr. trg. zak. — Str. 32: Za važno vprašanje o zavezi prevzemnika trg. podjetja za stare dolgove bi, ko se je posebej omenilo avstrijsko (dalm. slov.) pravo, vsekako trebalo navesti novelirani § 1409 odz. — Str. 38: »Svaka povreda žiga daje povredjenom zahtjev na naknadu štete (prouzročenu štetu i izmakli dobitak), napačno, gl. § 147. zak. za zaščito ind. svojine. — Str. 58: Po mojem mnenju je mogoče prokuro podeliti tiho, s tem da principal dopusti podpisovanje per procura; to baš zato, ker zakon po prvem in drugem načinu postavitve prokurista naravnost zahteva izrečnost, po tretjem pa ne. — Str. 181, 246: veljalo bi bilo naglasiti, da ima po avstr. (dalm.-slov.) trg. zak. komisiionar zakonito zastavno pravico tudi za terjatve iz tekočega računa o komisijskih poslih. — Str. 183. Res je, da zastavni upnik pri prodaji zastave po čl. 311 (§ 306 hrv.-ogr.) trg. zak. določa čas prodaje, toda veljalo bi naglasiti, da mora pri tem ravnati bona fide, kot reden trgovec. — Str. 184: Glede prava pridržanja po odz. bi trebalo omeniti novelirani § 471. — Str. 185. Res da po § 309 hrv.-ogr. trg. zak. za pravico pridržanja navzlic nedospelosti terjatve zadostuje, da »bez uspjeha ostane sodbena ovrha proti njemu (t. j. dužniku) povedena.« Ali jasno je, da mora to biti izvršba v imovino, ne, n. pr. izvršba zaradi storitve ali opustitve izvestnega dejanja. — Str. 203: Kot primer za solidarno zavezo ex lege navaja pisatelj, da so solidarno zavezani komplementarji komanditne družbe. To je seveda res, toda na str. 104 in 105 trdi pisatelj pravilno, da je tudi zaveza komanditistov solidarna. — Na str. 209 bi trebalo pri vprašanju, ali se telefonska ponudba smatra za ponudbo med prisotnimi, omeniti tretjo novelo (§ 862). — Ravno tako na str. 216. ko je govor o § 887. — Str. 221: ne upal bi se trditi, da se ček redno daje kot datio in solutum, baš obratno bo res. — Str. 261: Po našem (avstr.) zak. o javnih skladiščih se skladiščnica

mora glasiti na ukaz. — Dasi po glavnem namenu knjige razumljivo, je škoda, da ni dodano stvarno kazalo.

Dr. M. Š.

Zbirka zakona Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Uredjuje univ. prof. dr. Milorad Stražnikcy. Drugi svezak. Trgovački zakon, valjan za Hrvatsku i Slavoniju. Zagreb 1926.

Drugi zvezek imenovane zbirke, ki utegne — upajmo — postati naš »Manz«, je pravzaprav druga izdaja »Trgovačkega zakona« urednika zbirke; prva je izšla l. 1918 in je bila že nekaj let razprodana, kar svedoči, kako je bila potrebna in dobra. Knjiga obsega poleg trg. zakonika samega, čegar besedilo — slab prevod madj. trg. zak. — nam je pisatelj prvi kritično obdelal, tudi postranske zakone in naredbe, navaja povsod vzporedna mesta dalm.-slov. (avstr.) bosanskih in srbskih trg. zakonov, opozarja na norme hrv. trg. zak., ki so med seboj v zvezi, in obilno citira kratke reke iz judikature stola sedmorice, madj. kurije in dunajskega vrhovnega sodišča.

Ker so naši poslovni stiki s Hrvatsko in Vojvodino vsak dan ožji, tudi naš pravnik-praktiki ne bo smel in mogel mimo te knjige, ki mu bo obenem jako olajšala porabo gori ocenjenih »Predavanj iz trg. prava«. Želel bi za tretjo izdajo, če je ne prehiteli novi skupni trg. zakonik, tabelo s paralelnimi paragrafi vseh v naši kraljevini veljavnih trg. zakonov, po §§ hrv. trg. zakonika, ki je najpopolnejši.

Dr. M. Š.

Dr. Dušan M. Subotić: »Seljak i njegova pasivna menična sposobnost s obzirom na građansko i krivičnopravnu odgovornost.« Beograd 1927, 44 str., cena 10 Din. Ponatis iz »Policije« po predavanju v »Udruženju prevnika«.

Razprava je v prvi vrsti dogmatična po sedanjem stanju zakonodaje v bivši kraljevini Srbiji in skuša z veliko temeljitostjo dokazati, da jo kmet, kar se tiče zadolževanja po menicah, zadostno zaščiten, ako se zakoni pravilno tolmačijo in uporabljajo. Za nas s te strani ni baš važna, kajti ne bo se često pripetilo, da bi se meničnemu upniku iz področja slov.-dalm. zakonodaje prigovarjala menična nesposobnost iz naslova, da je menični zavezanec kmet iz območja zakonodaje bivše kraljevine Srbije. Je pa razprava jako zanimiva in važna za nas raz druge vidike. Kaže namreč, kako ogrožen mora biti srbski kmet po oderuških menicah in kako brezuspešen je boj zoper oderuštvo v bivši kraljevini Srbiji na podstavi sedanjih tamošnjih zakonov, dalje pa tudi, kako težko je z zakonom primerno opredeliti pojem kmeta za vprašanje pasivne menične sposobnosti, ne da bi se obenem oškodovala kreditna sposobnost kmetova in cirkulacijska sposobnost menice. Res da se razprava po svojem cilju — zaščita kmeta de lege lata — s temi vprašanji ni morala baviti, toda celo vprašanje je v istini mnogo globlje in bi se moralo obdelati tudi z ravno omenjenih gledišč. Tudi če priznamo — in lahko priznamo — da menični kredit vobče ni primeren za kmeta, treba se vendar vprašati, ali je za zaščito kmeta kot glavnega gospodarskega stebra naše po večini agrarne države res potrebno, da se mu odvzame pasivna

menična sposobnost. Vprašati se celo treba, ali je to, spričo silno široke opredelitve pojma kmeta, tudi le koristno. Dr. V. Bajkić postavim, kateremu moramo priznati, da je pristojen za sodbo v teh vprašanjih, je na predavanju v Pravniškem Udruženju v Beogradu pred manj nego enim letom — mimogrede — odločno pobijal nazor, da naj kmet nima pasivne menične sposobnosti, in normo srb. cpr. (§ 471), da je kmetu prostih pet oral zemlje za vsako davčno glavo; njegovi kratki in jedrnatih razlogi se zde povsem prepričevalni. Ravno sedanje stanje v Srbiji kaže jasno, da je tam kmetu menični kredit vendarle potreben, kajti išče ga na vse načine, dasi mu je odvzeta pasivna menična sposobnost — in dobiva ga, z zvijačami, z izigravanjem zakona, celo naravnost s prevarami, pa najsi ne bodo kaznive, kakor poskuša dokazati dr. Subotić. Ali ne bi kazalo vprašati se, kaj bi se dalo še sicer storiti zoper oderuštvo, razen ali namesto odvzemanja pasivne menične sposobnosti, deloma prohibitivno — zoper oderuhe, deloma, in brez dvoma uspešneje, z omogočenjem drugačnega, kmetu primernejšega kredita? Trebalo bi se vprašati, ali ni morda izvestne zaščite potreben tudi upnik, ali ne sili obče civilno sodstvo in zlasti način izvršbe upnika naravnost v to, da posoja samo ali vsaj najrajše na menico. Slednjič bi kazalo vprašati se, zakaj ni onih škodljivih pojavov z menicami v drugih krajih naše države, dasi tam kmet ima pasivno menično sposobnost in dasi bi se tudi tam gotovo dobilo dovolj brezvestnih ljudi, ki bi radi »drli«. Danes se mi zdi, sit venia verbo, postopanje v prilog kmetu in zoper oderuha tako, kakor da bi oblastvo, ki ve, da po izvestni prometni cesti plenijo razbojniki, potnikom prepovedalo cesto, mesto da bi polovilo razbojnike in povzdignilo javno varnost.

Želel bi iskreno, da bi se g. pisatelj, ki tako toplo čuti s kmetom in ki je eno stran vprašanja obdelal tako temeljito, pobavil tudi še z omenjenimi vprašanji de lege leta in de lege ferenda. Stvar ni važna samo za srbijanskega kmeta, nego danes, ko je na vidiku enotni menični zakon, za celo državo, kajti tudi prečanskemu kmetu preti, če prodre enostranska prohibitivna zaščita kmeta, povsem nezaslužena in nepotrebna capitis deminutio.

Dr. M. Š.

Dr. Max Alsberg: *Der Proceß des Sokrates im Lichte moderner Jurisprudenz und Psychologie*. 1926. J. Bensheimer (Mennheim-Berlin-Leipzig). Str. V + 29.

Znamenite procese iz preteklih stoletij so izdajali Francozi (sodnik Pierre Bouchardon, odvetnik Henri Robert), nemškega Pitala z enako vsebino pa je izšlo že nebroj zvezkov. Vse te publikacije pa niso usmerjene na notranjo psihologično razlago poteka in izteka kazenskih pravi. Sedaj nam obeta poznati pisatelj na polju kazensko-pravdnega reda, berlinski odvetnik dr. Maks Alsberg zbirko, namenjeno razpravam, ki naj osvetljujejo psihologijo kazenskega pravosodja. Pričel jo je Alsberg sam s procesom Sokratovim. V resnici mu je uspelo predočiti čitatelju vsa tista psiho-

logična gibala, ki so vedla do obsodbe Sokrata. Tu se bavi pisatelj v zvezi s popularno obtožbo zoper Sokrata, ki so jo vložili trije meščani, literat Meletos, retor Lykon in rokodelec Anytos radi asebijе, z verskimi nazori Sokrata, pokaže pa precejšno soglašanje Sokrata s Kristom, opiše ustroj sodišča (heliastična porota, sestavljena iz 501 porotnika), prinaša Sokratov zagovor in njegov veleumerjeni nastop, razmišlja o njegovih poslednjih besedah pred obsodbo: «Če obsodite takega moža kot sem jaz, škodujete več sebi nego meni», primerja te zaključne besede z onimi Giordana Bruna. Alsberg pojasnjuje slednjič domnevane psihologične vzroke, kako je moglo priti do Sokratove obsodbe z 281 proti 220 glasovom. Zelo zanimivo je dalje razlaganje, zakaj je šel Sokrat rajši v smrt in izpil čašo strupa, nego da bi bil sami stavil predlog, da se mu prisodi izgon, ali pa da bi bil sam ubežal. Rajši je za vedno postal žrtev justične zmote, nego da bi klonil duhom.

Te kratke črtice vsebine naj zadostujejo, da se pojasni pomen brošure. Vsekakor bodo pravniki, psihologi, da, vsa inteligenca z veliko pozornostjo zasledovali nadaljevanje zbirke.

V svojem uvodu vabi avtorje, ki delujejo na tem polju, da naj tudi oni prispevajo k tej zbirki. Nemara pride še kakšen znamenit proces iz naših krajev na vrsto...

Dr. Metod Dolenc.

Dr. M. Čubinski: Etika i krivično pravosudje. Novi Sad. Zaseban otisak iz Letopisa Matice Srpske, knj. 310, sv. 2—3, l. 1927. Str. 1 do 16.

Pisatelj odklanja, popolnoma pravilno, istovetovanje prava z etiko. Slednja stremi za ciljem absolutnega ideala, pravo za ciljem relativnega, da se vzdrži mir in red v društvu. (Mi bi rekli, da je pravo praktično sredstvo, potrebno za izvestni čas in kraj, da se ohrani društveni mir in red. S tem pa bi bilo že rečeno, da pravo ne more biti vedno jednako, še manj isto, kar pa etika je.) Ali Čubinski se bori, jednako pravilno, zoper pretirano abstrahiranje pravnih norm od naukov etike. V tem pogledu se približava onim Kelsenovim nasprotnikom, ki trde, da pravna norma ne more biti edini faktor prava, ampak le njegova sočiniteljica, če ne celó le izvrševalka. Vrlo zanimiva so nadaljna preiskovanja Čubinskega o zločinih, pri katerih so glede njihove zveze z etiko mnenja tako učenjakov (teoretikov), kakor tudi zakonodajalcev (praktičnih pravnih politikov) različna in zakaj. O vsem tem se po njegovem mnenju, ki se mu docela pridružujemo, premalo razmišlja. Ta del njegove razprave je najobširnejši in najlepši. Škoda le, da ga ni raztegnil tudi še na vrsto imovinskih in deliktov zoper čast in slobodo. Pa že vse to, kar navaja, daje mnogo znamenitih misli, ki bi jih zakonodajalci morala upoštevati, n. pr. osobito glede opijanjenja nedoletnikov ali zapeljevanja polnoletnih žensk k spolni združitvi, kar smatra oboje za kaznivo. Prihaja do zaključka: Minimum altruizma mora biti vedno obvezno predpostavlján, osobito dandanes po svetovni vojski, ko morala pada, pa se čuti potreba po večji društveni solidarnosti. Tak minimum mora biti postavljen z obzirom na zahteve etičnosocijalne narave. Čubinski je že pred 18 leti

v ruskem jeziku napisal knjigo »Kurs ugotovno politiki«, ki je vzbudila v znanstvenem svetu veliko zanimanje. Izkazal se je tudi v tej razpravi za mojstra kazenskopravne politike. Pri našem praktičnem kazenskem zakonodavstvu njegovega talenta ne bi smeli pogrešati.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Mih. P. Čubinski: Izjednačenje i reforma zakona u kraljevini SHS. Zasebni odtisak iz »Letopisa Matice Srpske«, Knjiga 307, sv. III. (str. 16).

Pisatelj je iskren borec za pravilno izenačenje in reformo zakonov v naši kraljevini, to je za tak postopek, ki je v pravnih državah samo po sebi umeven: odločujejo naj strokovnjaki po zaslišanju interesiranih korporacij in uradov; nikar pa naj se ne ustvarjajo načrti na brzo roko, da se vržejo v odbor narodne skupščine, ki naj jih kar preko noči predela. Čubinski je mišljenja, da utegne tako velikansko delo, kot je izednačenje zakonodaje (— on se ozira na civilno in kriminalno pravo —) trajati ne leta, ampak še decenije. Njegov nasvet je, da naj se rok za skrajšani postopek v narodni skupščini (čl. 130) za dve leti podaljša, dalje da naj dobi narodna skupščina svoj posebni, torej še drugi zakonodavni odbor, ki naj se peča le z novimi zakonskimi osnutki, izdelanimi v ministrstvu pravde, slednjič, ker niso osnutki opremljeni s podrobnimi motivi in zapisi o diskusijah v komisijah povodom reforme, naj ministrstvo pravde odredi izvestitelje, ki bi v zakonodavnem odboru branili načrte. Ostala ministrstva naj s svojimi zakonskimi osnutki nadaljujejo delo, a vzpostavi naj se tudi javnopravni odsek stalnega zakonodajnega sveta.

Ideje Čubinskega toplo pozdravljamo, a bojimo se, da tudi ta njegov klic ne bo zalegel ničesar. Ves način zakonodavstva (spominjamo samo na tiskovni zakon) se izpremeni šele takrat, kadar bodo »dobri elementi« v velikih strankah dobili premoč in se doslejšnji praksi postavili po robu. Upajmo, da to doživimo kmalu.

Dr. Metod Dolenc.

Hafiz Abdulah Bušatlić: Porodično i nasljedno pravo muslimana. Izdanje piščevo. Islamska dionička štamparija u Sarajevu. 1926. Str. 189.

Šeriat se imenuje vse, kar je učil Mohamed, bodisi o verskem, bodisi o društvenem življenju. Šeriatsko pravo je zato del Mohamedovega nauka in temelji na tehle virih: 1. na Koranu, 2. na Hadisu, t. j. v poznejših stoletjih zbranih in kritično urejenih izrekih, ki vse pripisujejo Mohamedu, 3. na Idžmai'umet, t. j. soglasnih zaključkih, stvorjenih na osnovi korana in hadisa po islamskih teologih-pravnikih in 4. na Kijasi fukaha, t. j. pravni analogiji. Obsega pa šeriatsko pravo privatno in državno. V rodbinskih in dedinskih stvareh, dveh panogah civilnega šeriatskega prava, pa sodijo muslimanom tudi v naši državi šeriatski sodniki, kakor je to izrečno zajamčeno v čl. 109 ustave.

Šeriatski sodnik in nastavnik na šeriatski sodniški šoli v Sarajevu, Hafiz Bušatlić, je izdal naznanjeno knjigo, češ da raztolmači šeriatsko rodbinsko in dedno pravo, ki mora ostati sicer vsem, ki ne obvladajo arabskega, oziroma turškega jezika, na katerih so spisane zbirke šeriat-

skega prava, ali kakega zapadnoevropskega jezika, na katere so nekatere zbirke prevedene. Obravnavano je v knjigi ženitno, roditeljsko, rodbinsko, varuško in skrbstveno pravo, dalje testamentarno in intestatno pravo, seveda zaključeno strogo samo z ozirom na muslimane in ne oziraje se na kolizije, ki se utegnejo pripetiti iz sožitja muslimanov z drugoverniki na istem pravnem ozemlju. Snov podaja pisatelj v poljudni, lahkoumljivi obliki, opirajoč se pri tem na svoj glavni vir: zakonsko zbirko za Egipt, kjer pripadajo muslimani isti pravniški šoli kakor naši in turški muslimani, namreč hanefitski. (Zbirke »Das Ehe-, Familien- und Erbrecht der Mohamedaner nach hanefitischem Ritus«, ki jo je izdala svoj čas avstrijska uprava v Bosni in Hercegovini, med viri ne omenja.) Knjiga nudi vpogled in informacijo v zanimive panoge šariatskega prava, ki se zdijo pravnikom, šolanim v rimskopravni šoli, precej tuje in dokaj zamotane. Zlasti velja to o intestatnem pravu, katero je smatrati za pravilo med muslimani, ker je oporočno pravo dokaj omejeno. Zato naj seže po tej knjigi, kdor se hoče na kratko in zanesljivo poučiti o teh stvareh.

Dr. R. S.

Dr. Josip Vesel: Naknada za nepravедno odredjeni pritvor i istražni zatvor. Ljubljana 1927. Preštampano iz »Spomenice na II. Kongres Pravnika«. Cijena 5 Din.

Čisti dohodek brošure je namenjen sirotam članov »Udruženja sudija za Bosnu i Hercegovinu« v Sarajevu.

Uradno izvestje velikega župana mariborske oblasti za leta 1923 do 1926. V Mariboru 1927. Izdal in založil veliki župan mariborske oblasti.

Razne vesti.

V Ljubljani, mesec junija 1927

Osebnosti. Za sodnika brez stalnega službenega mesta je imenovan Fran Sever, za pravn. pripravnika dr. Josip Dobrošek in Maksimilijan Ašič. Odvetniško pisarno je otvoril v Celju dr. Rihard Pintar. Upokojeni so: načelnik dr. Fran Goršič, višja komisarja dr. Matej Suhač in dr. Anton Milavec ter višji finančni svetnik dr. Janko Ponebšek. Umrli je višji državni pravdnik dr. Anton Kremžar.

Kronika društva »Pravnika«. V dne 1. aprila in 8. aprila t. l. je predaval v društvu g. ravnatelj trgoške akademije dr. Ludovik Böhm. Pod naslovom »Aktualni problemi Društva za socijalno politiko« je orisal predavatelj ustanovitev in zgodovino delovanja tega društva, nato pa podal izčrpno poročilo o vprašanjih, ki se je z njimi bavilo to društvo v jesenskem zasedanju leta 1926.